

HORVÁTH PÉTER

Bogárvérrel

FORGÁCSOK EGY FAKERESZTRŐL

Simonyi Imre emlékének

A ringburgerek még javában álmodnak, amikor a szolganépség már talpon van. Itt, a kolostorban, elsőként ébrednek. Szamaraim állva alszanak még, a tyúkok se motoznak. Egér se nagyon van, amióta macskát hoztam. Kibotorkálok a sötétben a harmatos udvarra, homlokomat nekivetem az istálló falának, úgy vizelek, hosszasan. Két vederrel indulok a kútra. A csiga nyikorog, visszhangzik a kövezett udvar. Orromig se látok, de tudom, mi hol van.

Be kellett fognom a két szamarat a kordéba, jóval még mielőtt a kamartoronyban sihtakezdésre kopácsoltak volna. Éppen elkészültem, amikor – kezében pislákoló olajmécsessel – az udvaron megjelent Pelbárt, a konyha beszerzője, nyomában maga az apátúr lépkedett.

– Pelbárt Körmöcre megy – mondta –, a hetivásárra. Te elkíséred.

Pelbárt sértetten felfújta magát.

– Engedje meg, Atya...

– Nem engedem – mondta az apátúr. – Itt a pénz, és itt a lista! – nyújtott át egy tömött bőrzacsót és egy rét papírt nekem. – Öt ezüst és hatvan garas van benne – mondta. – Nem kell megszámolnod.

– Igenis – feleltem.

– Pelbárt választja ki az árut, de te fizetsz.

– Igenis.

– Napnyugta előtt itt legyetek!

– Dicsértessék... – köszönt volna Pelbárt, de az apátúr már nem volt ott. – Gyerünk, te málé! – förmedt rám. – Mássz le onnan, és engedj fel a bakra.

Helyet cseréltünk. A szamaraim bógtek. Nem szoktak ilyen korai keléshez. Pelbárt végigvágott rajtuk az ostorral. Meg se mozdultak.

– Csinálj már valamit! – mordult rám.

Az állatokhoz léptem. Megvakartam a nyakukat, fülükbe suttoztam.

– Gyerünk, Antalka, fogadj szót szépen!

A csődör felemelte a fejét, rám nézett, megnyalta a képem.

– Mi lesz már? – türelmetlenkedett Pelbárt. – Körmök hatórányira van, sose érünk oda!

Megcsókoltam az orrát a számárnak, adtam neki egy marék kölest. Mindig tele van vele a zsebem. A kanca is belenyalt, nagy, meleg, érdes nyelvével. Megvakartam a füle tövét, azt nagyon szerette.

– Jól van, szépségeim – mondtam nekik. – Induljunk, gyerekek.

Álmosan végigkocogtak a kolostorudvaron. Pelbárt kevélyen ült a bakon, bal kezében pislogott a mécses, jobbjával a gyeplőt igazgatta. Én a kordé mellett sántikáltam.

– Hó-ha! Nekimentek a csukott kapunak!

A kapus barát ébren volt, alighanem az apátúr rázhatta fel.

– Mozogj, mintha élnél! – szólt rá Pelbárt – Sietünk!

A kapus elhúzta a reteszt, de nem tárta ki a kapuszárnyakat.

– Nyisd már, mire vársz?

– Cseréljete helyet.

– Micsoda?

– Az apátúr parancsa.

Pelbárt felnyögött.

– Tizenöt éve vagyok itt, a kolostorban, ez a féleszű meg...

– Tudom – bólintott a kapus. – De mit csináljak? Így nem mehettek, meg lett hagyva.

– Jó, majd helyet cserélünk – pöffeszkedett Pelbárt. – Eressz, mert megkenlek!

A kapus pislogott. Fiatal novícius volt, nemrég került a kolostorba. Sűrű, hegyvidéki gyerek.

– Sajnálom – hebegte. – Az apátúr meghagyta, hogy így kell lennie.

Pelbárt rámosolygott.

– Biztosan félreértetted.

A kapus megrázta a fejét, rám mutatott.

– Ez üljön a bakra. Neked gyalog kell menned. Le kell fogynod, testvérem.

Pelbárt ráemelte az ostort:

– Majd adok én neked, te...

Árnyék vált el a faltól.

– Útközben elmondasz ezer Üdvözlégyet! – Az apátúr volt az. – Nem tűröm, hogy bárki felülírja az én rendelkezéseimet.

– Félreértesz, atyám! – Pelbárt sűrűn pislogott. – Csak arra gondoltam...

– Te csak ne gondolkozz! – mondta az apátúr. – Te engedelmeskedj!

Végigkocogtunk az alvó városban. A szamarak vidáman ügettek. Pelbárt zihálva kaptatott a kordé mellett.

– Lassabban hajts, te istentelen!

A kerítések mögött szolgák nyergeltek, kenték a szekerek kerekét, rakodtak. Mások is készültek a hetivásárra. Nyitásra értünk a felső városkapuhoz. Mögöttünk a völgyben felhangzott a sihtára hívó fakalapács kopogtatása.

- Jöhettek-mehettek – ordított a strázsa a nyikorogva nyíló kapu mellett –, ha leszurkoltátok a kapuvámat!
- Mennyi az? – kérdeztem.
- Tengelyenként kettő, ha a szekér üres. Ha teli van, akkor négy! – felelte a strázsa. Éppen nekiláttam, hogy a kapott pénzt az ingem sarkából előbogozzam, amikor Perbált szuszogva beért.
- Mi nem fizetünk! – mondta. – Ez a kolostor kordéja!
- Akkor mit fogjátok itt a sort? Tovább, tovább, táguljatok! Következő...!
- Kigördültünk a kapun.
- Még ezt se tudad, agyas? – fújtatott Pelbárt. – Az apátúr már két éve kitar-gyalta nekünk a vámmmentességet!
- Nem tudtam – feleltem –, mivel még soha nem mentem ki a kapun kordén, csak gyalogszerrel.
- Az út elkanyarodott, már nem látszott mögöttünk a kapu.
- Na, gyere le onnan!
- Tudod, hogy gyenge a bal lábam.
- Én tehetek róla?
- Fogyni sem nekem kell...
- Lerántott a bakról. Hízott, erős ember, tokája a kulcsontjára lefed, karja, mint a combom. A porba zuhantam. A szamarak megálltak. Pelbárt felkapaszkodott a bakra, középük vágott.
- Gyí, te!
- A csődör hátra sandított, előbb Pelbártra, azután rám nézett.
- Semmi baj, Antalka! – súgtam a fülébe, amint felkecmeregtem. – Húzzatok!
- De nem moccantak.
- Töcskölöd is őket?
- Tessék?
- Mindent tudok rólad, koszos! – Leporoltam a rongyaimat. – Csinálj valamit velük, mielőtt megöllek! – Tudtam, hogy nem tréfál. Gyakran megesett, hogy az út mellett valakit halva találtak. Ha nemes volt vagy gazdag kereskedő, a törvényszéki városi szemlészek nyomoztak utána. Ha ninctelen volt, elkaparták az út mellett. Amióta az apátúr törődik velem, a barátok gyűlölnék. Már nem tesznek úgy, mintha láthatatlan volnék. Ha elmegyek mellettük, gáncsot vetnek.
- Dögölj meg, Nyulacska, Isten segedelmével!
- Nem tehetek róla: az állatok kedvelnek. A kóbor kutyák a nyomomba szegődnek, megnyalják a bokám, másokba belemarnak. Megfogtam Antalka zablájának szárát, gyengéden meghúztam:
- Gyere, testvér, baktassunk szépen!
- Bólogatva nekiindultak.
- Hogy-hogy testvér? – szólt Pelbárt a bakról. – Jelenteni fogom, hogy, ki-gúnyolsz minket!

- Sötét volt még, hűvös. Zsibbadt a bal lábam.
- Ne rosszalkodj! – mondtam neki.
 - Most meg kihez beszélsz? – érdeklődött Pelbárt.
 - A gyengébbik lábamhoz. Nem akar Körmöcig vinni.
 - Tőlem itt maradhatsz. – Pelbárt meghúzta a gyeplőt, a szamarak megálltak.
 - Ideadod a pénzt meg a listát, visszafelé jövet felveszlek.
 - Nem lehet – mondtam. – Az apátúr meghagyta...
 - Nem kell mindent szó szerint érteni.
 - Az biztos, hogy te nem értenél egyetlen szót se, mármint a listából, mivel-hogy nem tudsz olvasni.
 - Majd megkérek valakit, hogy kiböngéssze.
 - Aztán majd jól becsap. Hat nyulat ad el hat kappan helyett. Vagy rozslisztet szó rád, holott búza lett felírva.
 - Jól van. Mondd meg a lábadnak, hogy közelebb hozhat. Nem bánom, ha kussolsz az úton, hátulra felmászhat.
- Szótlanul zötyögtünk. A csillagok lassan halványultak, az ég fekete bársonya fakulni kezdett.
- Te hogyan lettél barát?
- Pelbárt elbólintott.
- A szamarak ismerik az utat, én is szundíthatnék egyet.
- Hanyatt dőltem a deszkán, lehunytam a szemem. Vajon Isten is elbólszikol néha? Meglehet, olyankor történnek rossz dolgok idelent. Ha a saját képére teremtett minket, hasonlítunk hozzá. Akkor neki is kell pihennie. Már a teremtésbe belefáradt. A testamentum szerint hat napon át szorgoskodott, a hetedikén pihent. Érdekes, hogy a nyolcadik napjáról nem szól az Írás. Azon mit csinálhatt? Meg a kilencediken? Már az is fárasztó lehetett, hogy az eget és a földet megteremtse. Mózes szerint éppen ezzel kezdte. A Föld pedig kietlen és puszta vala, és setétség vala a mélység színén, és az Isten Lelke lebeg vala a vizek felett. Tehát már megvoltak a vizek. Sőt, még csak vizek voltak. Víz borította az eget és a földet. És monda Isten: legyen világosság: és lőn! De hogyan? Talán lélekgyertyát gyújtott? Hiszen akkor még nem volt gyertya! Se viasz, se kanóc. Nem létezett semmi, csak a vizek. És látá Isten, hogy jó a világosság; és elválasztá a sötétségtől. És nevezé Isten a világosságot nappalnak, és a sötétséget nevezé éjjelnek; és lőn este és lőn reggel: első nap.
- János másként írja: Kezdetben vala az Ige.
- Ezt a legnehezebb megérteni.
- Az Ige: gondolat – mondja az apátúr. – A mindenség teljes elképzelése, leírása, rendje.
 - Ezek szerint a rend hamarabb létezett, mint maga az Isten?
 - És az Ige vala az Istennél, és Isten vala az Ige. A rend tehát Isten gondolata. Mi több, maga az Isten.

– Én azt hittem, olyasmi ez, mint a kocsikerék.

– Hogyhogy?

– Mielőtt a bognár nekilátna, rajzot készít róla. De mielőtt rajzolna, el kell gondolnia, hogy mekkora legyen, hány küllő tartsa, miként csatlakozzék a tengelyhez. Pedig ő már azelőtt is látott kereket! De a legelső bognár, a legelső kereket? Azt a semmiből kellett kigondolnia.

– Maga az Úristen is így volt ezzel – mondta az apátúr.

– Ezek szerint – töprengtem erősen –, előbb a semminek kell lenni, a gondolat csak azután jöhet! Vagy a semmi volna maga a gondolat? A semmi az Ige?

Az apátúr tünődve nézett rám.

– Nehéz dolgok ezek.

– Nem is nagyon értem.

– Nem érteni kell, hanem hinni, fiam.

– Hinni a semmiben?

Az apátúr különös ember. Néha ösöregnek látszik, máskor fiatalnak. Egyik nap rogyantán, másnap ruganyosan lépked.

– Jó okosnak lenni – válaszolta nekem –, de nem okosabbnak.

Az út menti erdő ébredezni kezdett. Rigó dalolt, gerle burukkolt, csíz fütytyentett. Korán van még, alig jöhetünk másfél órája. A szürkülő ég magas pere-mén előrajzolódnak a sötét hegygerincek. Vagy fordítva? A hegyhátak festik az eget maguk fölé? Néhány fertályóra, és a nap kibukkan a Kancsár felett. Mire feljön, itt már világos lesz. A fény mindig eloszlatja a sötétséget. De hogyan? Átjut a hegyen? Át a sziklákon, az ércel teli földön? Akkor odalent, a mély bányában is sütné. Nem. A fény nem egyenes. Vagy ha igen, úgy előbb az égbolt vizeire kell vetülnie. Így már majdnem értem. Előbb az ég magasa kezd derengeni, a világosság onnan sugárzik ránk, mintha a mennyboltozat egy hatalmas, elő tükrö volna.

Kölyökkoromban az ifjabbik Karával felkapaszkodtunk a templomtoronyba. Fényes fémdarab volt nála, apja műhelyéből lopta. Ha a fémtükörre rásütött a nap, a fény megcsúszott, s tovább pattant róla. Bevilágíthattunk vele fentről az odalent haladó lányok szemébe. A hajnalnak is így kell működnie. Mi nem látjuk még a hegyek miatt, de a nap már korábban felkel, fénye felvetül az égre. A mennyboltozat tükre pedig ránk bocsátja, miként Kara tükre a lányok szemébe. A fémtükör kicsi volt, az égbolt hatalmas.

Elmosolyodtam.

Jó, hogy senki nem lát. Ha más mosolyog, megszépül az arca. Az enyém nem. Mosolyom is ferde. Ha nem volna fény, senki nem láthatná, hogy nyúlszájam van. Ez, mondjuk, jó lenne. De akkor én se látnám az ég tükrét, benne a hegyeket, az erdőt, a fákat, a patakot, a szamaraimat és a kutyákat. Az embereket se. Vaknak lenni iszonyú lehet. Jó, hogy az Úristen szemet is teremtett.

Friss, üde volt a reggel. Szellő játszott a falevelekkel. Szép, napfényes idő ígérkezett. Május a kedvenc hónapom. Ilyenkor teli vagyok kedvvel. Azt se bánám, ha felképnélnek. Csak nevetnék rajta, mint kölyökkoromban, ha a társaim tángáltak:

– Nem fájt, köszönöm a lekvárt!

– Mi van? Mit óbégatsz? – Pelbárt felriadt a bakon.

Megvontam a vállam.

– Árva szót se szóltam! Biztosan álmodtad!

– Én soha nem álmodok! – közölte zordan.

– Bánhatod is!

– Miért? – dörgölte ki a csipát a szeméből. – Te gyakran látsz álmot?

– Mindig! – feleltem. – Akár alszom, akár ébren vagyok.

– Úgy?! – nézett rám gúnyosan. – És most mit álmodsz?

– Nem fogod elhinni! Álomban egy olyan kordén ülök, amelyen disznót viszek a vásárba.

– Milyen disznót? – hunyorgott.

– Rózsaszín a bőre, kövér pofája nyálas, ahogy rőfög. Még szerencse, hogy én minden állat szavát értem.

– Na és mit mond?

– Nem is annyira mond, mint inkább kérdez.

– Mit kérdez?

– Most éppen azt tudakolja, hogy mit kérdez a disznó, akiről álmodok.

Lassan, de felfogta.

– Az anyád lúdvérces, siralmas valagát! – Mire felkapta az ostort, leugrottam a kordéről. – Majd adok én neked olyan álmot, amiből sose ébredsz fel! – Az ostor szavára a szamarak ügetni kezdtek. Göröngyös volt az út, a kordé megugrott egy száraz keréknyomban. Pelbárt lezuhant a porba. – Megnyúzlak! – üvöltött. – Várj meg, te istenverése! Állítsd meg őket! – Eszem ágában sem volt megfékezni a csacsikat. Vidáman ügettek megkönnyült terhükkel, sántikálva ugráltak mellettük.

– Ez az, Szentantalka! Húzzad, Csenterice! – Már nem emlékszem, mikor adtam ezt a lüke nevet a kancának. Tetszett neki, bár semmit nem jelentett. Kaptatóhoz értünk, a csacsik lassítottak. Felugrottam a kordé oldalára, lábamat lógatva néztem vissza a dühöngő Pelbártra. Hiába volt kövér, mint egy disznó, már csak egy aprócska, átkozódó pontnak tűnt a távolban.

– Ez sose ér utol! – álmodtam tovább. – Egyedül érkezem a vásárba. Nálam van a lista meg a pénz is. Mindent magam intézek!

Hanyatt dőlve bámultam az égen legelésző bárányfelhőket. A magasban réti-sas körözött. Ha madár volnék, sas szeretnék lenni. De nem, inkább mégse. Igaz, hogy mind erős, és némelyik olyan hatalmas, hogy kiterjesztett szárnyát szélesebbre tárja, mint én a két karomat, a csőre horgas, karmai élesek, de nem szép,

csak messziről nézve. Közelről gonosz a szeme. Sárga, mint az ördögök lángja. Jobb volna lenni szelídebb madárnak. Lennék, mondjuk, gólya. Kéményen fészkelnék, hosszú csőröm, hosszú lábam volna, tudnék kelepelni! Békát ettem már, nem ízlett. Mégse leszek gólya.

Szarkának lenni érdekesebb volna. Mindent elcsennék, ami fénylik. De hisz azt anélkül is megteszem. Volnék villásfarkú fecske, folyton csicsergő. Cikkcakkban szállnék, fekete-fehéren! Nyár elejétől ősz elejéig itt laknék, a völgyben. Aztán a barátaimmal összefogózva, mintha felhő volnék, huss, el innen, délre.

Tudom, hogy butaság, de fázni is szeretek. Ha jobban bele-gondolok, szeretek én mindent. Szeretek lenni. Ha galamb volnék, tudnék burukkolni. Persze, így is tudok. Egymásba simítom a két tenyeremet, ujjaimat szorosra zárva gömböt formálok, és a két hüvelykujjam közt belefúvok.

Meg is próbáltam.

– Huh-húúú-hu! – jött válasz az útmenti rekettyés felől.

– Kakukkot is tudok! – kiáltottam. – Kakukk! Kakukk!

– Megvagy, istentelen, az anyád keserves...

Ostorcsapás térített magamra. Zsákokkal megrakott lovas szekér nyikorgott mellettem. A zsákok tetején Pelbárt.

– Állítsd meg a kordét, vagy addig ütlek, amíg csíkokra hasad az a rühös bőrdöd, te gané, te mocsok, te galád, te utolsó szarházi, te sánta vakarék görcs, te nyúlszájú csücsök!

Leugrottam a szitkai és az ütlegei elől, beszaladtam a rekettyésbe. A csacsik megtorpantak. Megállt a szekér is. Pelbárt lekászálódott a zsákok tetejéről, lezöttyent az útra.

– Köszönöm a szívességedet, az Úr áldjon meg érte! – mondta a kocsisnak. Az keresztet vetve mormogott valamit, aztán tovább hajtott. Pelbárt felhágott a bakra.

– Gyere elő, szutykos, mert esküszöm, itt hagylak!

Nem moccantam.

Néztem.

– Jól van, akkor sántikálj Körmöcig! Gyi, te!

A két csacsi bánatosan tekintgetett körbe, de mivel nem láttak, a második biztatásra baktatni kezdtek.

Megvártam, amíg az út távoli kanyarulata elviszi őket, akkor előbújtam a bokrok közül, s visszasántikáltam az útra, a térdig érő fűben. Méhek dongtak, darazsak járőröztek, pillék táncoltak, szitakötők berregtek cikázva köröttem. Noked adom a mezők virágait. Úgy tekintettem körül, mintha minden fűszál az enyém volna. Enyéme a hegyek, a völgy, az ég. Milyen ereje van már a reggeli napnak! Pedig legfeljebb hét óra, ha lehet. Vagy csak izgalomban izzadok így? Merre fut a patak? Az útnak mindig a vizet kell követnie. Jó néhány kőhajításnyira, borovi fenyők között csillogott a tükre. Kanyarogva szaladt a dombok között, nagy ívben kerülte a hegyet, pedig ott, azon a nyiladékon hamarabb érne az elágazáshoz,

ahol, emlékeztem, az egyik út Lócse felé tér el, míg a másik tovább, egyenesen Kőrmöcre vezet. Na, csak kanyarogjanak a szamaraim azzal a disznóval a patak mellett, én keresztül vágok az erdőn. Ha kilépek, megelőzőm őket.

Küismerem magam minden erdőben. Mifelénk Északról fújnak a leghidegebb szelek, ezért a fák törzsén a moha ott telepszik meg. Nekem nyugatra kell tartanom, hogy a domb túloldalán éppen az útelágazásnál hagyjam el az erdőt. Apámtól szinte semmit nem tanultam, pendelyes voltam még, amikor meghalt, de versikére, amit a fejembe vert, máig emlékszem.

– Előttem van Észak, hátam mögött Dél,
Balra a nap nyugszik, jobbról pedig kél!

Mintha a mondókámra felelt volna, medve üvöltött mellettem. Lehet, hogy nem is üvöltött, csak morgott, vagy nem morgott, csak motozott. Az is lehet, hogy nem medve volt, csak én véltem annak a vadmánabokrot, mindegy, úgy futottam onnan, mintha nyúl lennék, és nem volnék sánta. Az avarban megcsúsztam, le egy horhosba. Onnan fel, még mindig zihálva. Kilihegtem magam, vártam egy keveset, hogy a vérem lecsendesedjen. Hát mit látok alig egy nyíllövésnyire? Egy hatalmas szarvast! A szél felőle fújt, nem érezhette meg a szagomat. Pedig volt szagom. Ijedtemben el is csurrantam.

Közelebb lopóztam hozzá, hogy megcsodálhassam. Tudok nesztelenül járni, bogaraimtól lestem el a titkot. Ízelt lábuk minden hajlatában mintha rugó lenne, olyan leheletfinoman érintik a földet, hogy nyomuk is alig van. Óvatosan, puhán osontam a nedves avarban. Nem is lélegeztem, csak nagyritkán, az orromon keresztül, pedig az elég nehezen megy nekem. Mégis észrevett. Csak egy villanás volt, s úgy eltűnt, mintha csak álmodtam volna.

Fogalmam se volt, hová kerültem.

A versikét összezavartam.

– Előttem van Észak, hátam mögött Dél...

Jobbra nyugszik a nap, balra pedig kél?

Így is úgy is jól hangzott a rigmus. A nap se segített, a sűrű fakoronák között nem láttam az eget. Nem volt mit tenni, egyenesen Északnak tartottam. Talán sose jutok ki a rengetegből, ha azon a részen nem Északnyugat felől fújnak a gyakoribb szelek.

Mire kiértem a sűrűből, a kordé már ott állt az útelágazásnál, Krausz Levendel tágas, farönkökből ácsolt korcsmája mellett. Más fogatok is megpihentek itt, félúton. A lovak legtöbbször nem volt kifogva, néhányuk pofájáról abrakos tarisznya lógott. Ezeknek gazdái früstökölnék is bent, a többi csak felhajt egy pohárka borókapálinkát, egy-egy korsó sert, s már megy is tovább.

Krausz Levendel olcsó meggybort árul, a sört drágán méri, pedig se az előbbire, se az utóbbira nincs engedélye. Pálinkát főzni sem szabad akárkinek, csakis a ringburgerek engedélyével. Tilos vagy nem tilos, mindenki csinálja, még a kostony is. Tetejetlen, megroggyant hordóba gyűjtöm a lehullott gyümölcsöt a ko-

lostor kertjében, ott érik a napon a cefre, de elfogy, mielőtt ősszel a konyhán kifőzhetnék. A barátok rájárnak. Pelbárt különösen a szlúkat kedvelte. Egész szakajtónyit tud megzabálni egy ültő helyében az erjedésnek indult, csípős fosókából anélkül, hogy baja lenne tőle. Mármost azon kívül, hogy becsiccsentsen. A Szentírást olyankor furán magyarázza. Még a mókusok is kinevetik érte. Mindegy, most nem ihat, gondoltam, a pénz énnálam van, nincs egy fillérje se!

Téptem hat ölnyi füvet, odavettem a szamaraimnak. A hámat kissé megoldottam a nyakukon, hogy hajolni tudjanak.

– Később majd isztok is! – biztattam őket, azzal benyitottam a kocsmába.

Pelbárt az ivó közepén prédikált.

– ... mert hát mit ígért nekik Jézus az ő végtelen jóságában? – szavalta mély zengésű hangján. – Hogy aki kér, annak adatik! – rikkantott, s hogy szavainak nagyobb nyomatékot adjon, dobbantott is egyet.

Több mint tucatnyian ülték körbe. Csámcsogva zabáltak.

– A szomorúak megvigasztaltatnak! – bömbölte Pelbárt. – Ezért mondom néktek, hogy kövessétek a szavát, és engedelmeskedjete az ő szent akaratának, különben a poklok mélységes fenekén fogtok égni az idők rémséges végéig!

– Ámen! – böffentett valaki.

– Az még odébb lesz! – förmedt rá Pelbárt. – Előbb tegyél róla, hogy az éhesek, szomjasak mind megelégyüljenek!

– Ugyan! – nevetett a früstökölő. – Lassan mind indulunk tovább. Itt már senki se éhes!

– Én tán senki vagyok? – ugrott elé Pelbárt. – Hát hiába magyarázom a szent ígéket nektek? – Két karját átokra emelve magasodott a lócán ülő fölé. – Tán üres kupával verjem a fejetekbe?

– Milyen szent ígéket? – húzta be a nyakát amaz. – Összevissza ágálsz, szavadat se értem!

– Érteni szeretnéd? – enyhült meg Pelbárt. – Lefordítom akkor. Sőt, szemléltetem is, hogy jobban megérted! – Visszacammogott a középre, megpördült a sarka körül. – Ímé, hát mit tartok hát az én jobbomban?

– A csupasz tenyeredet!

– Nem úgy, Isten barma! – bődült el Pelbárt. – Egy kódarabot tartok a tenyerebben! – Felmutatta az öklömnyi rögöt, hogy mindenki láthassa.

– És mi lesz a kővel? – csámcsogott amaz. – Kenyérré változik?

– Igen! – dörögte Pelbárt. – Mégpedig a te segítségével!

A früstökölő feljajdult.

– Miért dobtál meg, te hájfejű lator?!

– Azért, hogy dobj vissza! – harsogta Pelbárt.

– Ezen ne múljon!

– De mielőtt megcselekednéd – dörögte Pelbárt –, jusson eszedbe Krisztus urunk szent parancsa! Ha megdobnak kővel, dobj vissza kenyérral!

Többen felnevettek.

– Ha nincs nálad kenyér, szalonna is jó lesz. Aztán nem bánom, egy sert is fízethetsz, hogy megmentsd a pokoltól fertelmes lelkedet!

Ahogy láttam, ez már nem az első sikeres példabeszéde volt. Arca vörösen fénylett, szeme lázasan csillogott

– Jól van... – morogta a kiprédikált ember, s felállt az asztaltól. – Nesze, csuhás koldus! – lökte az óntényért Pelbárt felé. – Edd a maradékot, nekem már úgyse kell. Te meg csapolj neki egy korsóval – szólt a kocsmárosnak. – Számold az enyémhez.

– Szerencsés, jó vásárt kívánok minden kegyes adakozónak, az Úrjézus nevében! – köszönt körbe Pelbárt a kézhez kapott serrel, aztán egy hajtásra lehúzta. – Te is megkerültél? – vigyorgott rám sörhabos pofával, amint pislogva felismert.

– Ki vagyok tikkadva – bólíntottam.

– Akkor prédikálj magadnak, vagy kuncsorogjál, szerencsétlen fajzat.

A pulthoz léptem.

– Karéj kenyeret, hagymát, szalonnát és egy kupa bort kérek.

Krausz Levendel lánya rám nevetett.

– Kérni kérhetsz, de kapni biztos nem kapsz! Én nem vagyok se bolond, se rézség. Jézustól se félek. Mink más hiten vagyunk, nem a tiéteken.

– Megfizetem – mondtam.

– Aztán mivel fizetsz, rongyos?

Nekiláttam, hogy az ingem sarkába kötött erszényt előbogozzam. Vasmarok kapta el a grabancomat.

– Hozzá ne merj nyúlni a kolostor pénzéhez, te ördögfattyá!

Pelbárt volt az.

– Ha nem ihatom és nem ehetem, az többbe fog kerülni a kolostornak – dadogtam.

– Hogyhogy? – dőlt meg.

– Nem tudok alkudni üres hassal! – kiáltottam, hogy a távozófélben lévők is odafigyeljenek. – Ha az éhségtől karikák táncolnak a szemem előtt, olvasni se tudok. Ha elvétem a betűket, s mégiscsak rozslisztet viszünk haza búzaliszt helyett, vagy megfordítva, annak te leszel az oka, és erre a híveid mind a tanúim lesznek! – mutattam körbe.

– Úgy van! – hangozott innen is, onnan is. – Ezt most jól megkapta!

A kiprédikált kocsis éppen fizetett mellettem.

– Igaza van a nyúlszájúnak! – mondta. – Most meg lettél fogva – tette hozzá, kárörvendőn –, ravasz papocska!

– Jól van! – sziszegett Pelbárt a fülemben. Nem kaptam levegőt, úgy megszorított. – De nekem is rendelj még egy korsóval – suttogta –, különben összeropantalak.

Étellet, itallal bőven töltekezve, meglehetősen vidáman folytattuk utunkat, miután a szamaraimat is megittam. Pelbárt a kordén hortyogott, én a bakon feszítettem, mikor délidőben végre megérkeztünk Körmöc piacterére.

*

A hetivásár hatalmas volt, a nyüzsgő tömeg nem fért el a templom előtt. A környező utcák is megteltek árusokkal és vevőkkel. Volt ott minden, ami csak az ég alatt megterem. Zöldség, paszuly, lencse, káposzta savanyítva és nyersen, korai borsó, májusi cseresznye, aztán túrók, sajtok minden mennyiségben, tojások és tyúkók, naposcsibék, friss és sózott húсок, halak, gomba, birka, malac... Frissen nyüzött nyulak, kibelezett őzek... De nem csak termények, élő és holt állatok cseréltek gazdát a hetivásáron. Hevenyészve állított sátraikban iparosok kínálták portékáikat, lószerszámtól kezdve a faragott kupáig az égvilágon mindent. Bártfáról vásznat hoztak az ottani takácsok, a vándor posztókereskedők némelyike még velencei csipkét is árult. De voltak ott lábbelik, süvegek, kupacban; prémből varrott bundák és bekecsek, különféle bőrök, fonott ostorok, kasok és kosarak, fafaragványok, ezüst és réznemű edények, fazekasholmi mázzal és máz nélkül, minden méretben és mintázattal. A fák árnyékában borbélyok és sebkovácsok tevékenykedtek: itt fogat húztak, amott hajnövesztő kenőcsöt árultak és egyéb csodaszereket. Lacikonyhák sütötték a kolbászt, az ürühúst meg a fokhagymás lán-gost. Mutatványosok kérkedtek a tudományukkal: buzogányt dobálva, gólyalábon járva fújták a tüzet, mások kardot nyeltek, vagy a mellükön átlakatolt láncot pattintották széjjel, pusztán a tüdejük erejével. Csillagjósok magyarázták a planéták mozgását, lantosok zenéltek, énekmondók kántálták rigmusaikat, cigányasszonyok tenyérből jósoltak. A Lópatkóhoz címzett fogadó előtt valaki medvét táncoltatott. Ismerős volt a cingár, fekete alak. Közelebb furakodtam hozzá.

– Hát már nem madarakat és nem is lovat árulsz?

– Nahát, Nyúlszáj, tényleg te vagy az? – nevetett rám Xerxész, a lóköttő cigány, akitől fél éve Selmeceen galambokat kaptam. – Megemberesedtél, mióta láttalak. Csapj a tenyerembe! – Nem mertem közelebb lépni hozzá, mivel a medve ott toporgott, körmös mellső mancsát magasra emelve, lépéssel mögötte. – Jól van, Hannibál! – szólt rá Xerxész. – Pihenjünk egy kicsit! – Mintha értene a szóból, a vadállat lehuppant loboncos ülepére, s bánatosan illegette magát, hol erre, hol arra dülöngve. – Gyere! – mondta nekem Xerxész. – Meghívlak egy sörre! – A fogadó kapuja felé intett. – Mesélhetsz a galambjaidról, ha még megvannak.

– De mi lesz a medvéddel? – aggódtam. – Nem láncolod meg? Még megman-csol valakit, ha őrizetlen hagyod! Hátára vesz egy kikapós özvegyet, aztán a szik-láig meg sem áll vele!

– Hannibál? – nevetett Xerxész. – Kikapós özvegyet?

– Nézd, hogy forog a szeme!

– Ügyesen csinálja – nevetett a cigány. – Gyere, Hannibál! – intett a mackónak. – A medve imbolyogva felállt, s mintha még mindig táncolna, úgy indult utánunk, hatalmas talpán aprókat lépkedve.

A bolthajtásos kapu, melynek faragott ajtaján benyitottunk, jókora udvarra nyílt. Az udvar zárt volt, hátul-felől s mindkét oldaláról oszlopperendák tartotta, rekeszekre osztott, ferde tetejű színnel volt kerítve. A tető alatt, szalmabálák közt lovak és emberek tanyáztak. Az egyik rekeszben kártyacsata folyt, a másokban kockát vetettek, a harmadikban ittak, a negyedikben kecskét fejt egy asszony, az ötödikben...

– Erre gyere! – Xerxész balra fordult, az első mocskos rekesz félhomályos végébe tartva. Ott, mint egy függönyt, fölemelte a deszkafalat helyettesítő ponyvát, s átbújt alatta. Szepmenten pislantottam hátra, mit tesz most a medve. Közvetlenül a nyomomban lihegett, orromat megcsapta bűzös lehelete. Akkorát ugrottam, mint egy óriási szöcske. A medve utánam ugrott. Halálra rémültem.

– Csak nem félsz, Nyulacska? – Úgy megtaszított, hogy átgurultam a ponyva alatt. Alaposan beverhettem a fejem, ha úgy hallottam, mintha emberi nyelven szólt volna.

Egy másik, jóval kisebb udvaron lettem magamat. A kőfallal kerített kis udvar közepén kőből rakott kút terpeszkedett. Xerxész éppen vizet húzott belőle.

– Megmancsolt a medvéd! – nyüsztettem.

– Talán mert megcirógattad! – felelte nevetve.

– Én? Egy vadállatot? – hörögtem hanyatt négykézlábolva, amint a medve megjelent a ponyva alatt.

– Hannibál! – kurjantott Xerxész. – Csókold meg!

– Ne! – nyüsztettem! – Minden szentekre kérek!

– Hát már nem kell a csókom? – kérdezte a medve.

Hánytam a keresztet.

– Mária, Szent József, Jézus Krisztus!

Xerxész a medve mögé lépett, átfogta a nyakát, megcsavarta, és letépte a fejét.

– Na, most megnyugodtál?

Sóbálvánnyá váltam, mint Lót felesége.

A medve se mozdult. Állt, letépett fejjel, mint akit holtában elvarázsoltak. Aztán megrázkódott. Előbb meggyűródött, végül lehullott a bőre. Alig hittem káprázó szememnek.

– Ariadne!

A cigánylány kilépett a medve bundájából.

– Látod, már nem csak lovagolni tudok!

Mélyen elpirultam. Eszembe idézte azt a csillagfürtös éjjelt, amelyen először öleltem leányt – ahogy azóta se.

– Jól van – szólalt meg Xerxész –, eleget bámultad. Gyerünk az ivóba.

Gyöngé sört mértek, fejembe szállt egy pillanat alatt. Dadogva, hebehurgyán meséltem kalandomat azzal a másik medvével, amelyiket hallani véltem délelőtt a selmeci hegyek alatt.

– Aztán megvettél már mindent? Másra nincs szükséged? – kérdezte a lány, de olyan huncut tekintettel, mintha nem is tudom, mire gondolt volna. Csak a szeme volt olyan, ahogy emlékeztem. Mint egy fekete csillag. A teste vékony, csontos, mint az apjáé. De mellei halmai már kiteljesedtek. Alig tudtam rólok elvonni a szemem.

– Mindent – bólintottam nagy nehezen. – Pedig az apátúr különös dolgokat rendelt. Nem tudom, mire készülhet, kit vár lakomára. Száz pacsirtanyelvet írt fel, egy hordó sózott folyami csíkot, három kappant, kis zsák élő rákot, szárított fügét és datolyát, török ánizscukrot, és már nem is tudom. Lejártam a lábam, mire mindent beszereztem.

– És hol hagyta a holmit? – kérdezte Xerész.

– Lent, a sóház alatt, egy kocsmaudvaron. Mindent felpakoltam rendben a kordéra, le is ponyváztam, meg is van kötve. A barát vigyáz rá, akivel jöttem. Nem bírta már a talpalást – magaráztam. – Kövér, mint egy disznó. Hamar elfárad. Nekem még egy fiatal üszőt is kell vennem, egy még szopósat.

– Miért? – tudakolta Xerész. – Selmecen nem születnek borjak?

– Járvány volt mifelénk – mondtam. – Sok tehén megvakult, a borjak elpusztultak.

– Hát a galambok, amiket adtam? – kérdezte. – Repülnek?

– Úgy, ahogy ígérted. Legutóbb Pozsonyba vittem el őket, onnan is hazataláltak.

– Aztán megülöd-e már szőrén a lovat? – szólalt meg Ariadne.

– Nem tudom – pirultam el ismét, mert hogy az a dolog, ami akkor köztünk esett, a szédítő, éjjeli vágtaival kezdődött. – Nem volt módom rá, hogy gyakoroljam magam.

– Nekem igen! – nyújtózott a lány, csak hogy ingereljen. – De azért a mi vágtainkra még élénken emlékszem.

– Most meg itt bóklászunk a vásárban – vágta el a beszélgetés eddigi fonálát az apja. – De nem ingyen múlatjuk az időt. Az én kismédvém már egy kalap pénzt összetáncolt.

– Nem hittem volna, hogy a báméskodók ilyen adakozóak.

– Pedig azok, ha nem is mind önként! – hunyorított Xerész. – Emlékszel még a fiaimra?

– Akik letepertek és husángra kötöztek? – kérdeztem sötéten.

– A bátyáim ügyesek! – nevetett Ariadne. – Jönnek-mennek a báméskodók közt, s amíg én táncolok a medve bőrében, ők se tétlenkednek.

– Úgy érted, lopnak?

– Én úgy mondanám inkább – szólalt meg Xerxész –, hogy megsegítik az adakozókat.

– Lopni nagy bűn! – közöltem.

– Miért? – sötétült el Xerxész szembogara. – A te papjaid talán nem azt csínálják, amikor búcsút árulnak?

– Hogy volna már lopás? – méltatlankodtam. – Cserébe az adományokért a papok imádkoznak! Az ima kedves az Úristen fülének.

– Ugyanúgy elszáll, mint a tömjén füstje – legyintett Xerxész. – Azt hittem, okosabb vagy.

– Hát buta, az nem vagyok – feleltem dacosan.

– Akkor miképpen hiheted, hogy pénzért vett imával el lehet kerülni a tisztítótűzet?

– Köszönöm a sört – mormogtam felelet helyett. – Nekem indulnom kell.

– Hé, parlám, meg ne sértődj!

– Örülök, hogy láttalak titeket.

– Ilyen könnyen nem szabadulsz tőlünk! – Xerxész is felállt az asztal mellől. – Gyere, Ariadne, segítünk neki megvenni a borjat.

Kora délután volt, még nagyban állt a vásár. Girbegurba, lejtős utca végén leltünk eladó üszökre. Én mindjárt az első felkínált jószágot megvettem volna, de Xerxész nem engedte.

– Majd én választok neked. Nem csak a lovakhoz, a borjúhoz is értek. – Tucatnyi borjút vizsgált meg. Megnézte a patájukat, fogukat, még az orrukba is bebandzsított. Végül kiválasztott egyet. Megalkudtam rá, kifizettem. De hiába próbáltam elvonszolni a nyakába vetett kötéllel, bőgött, mint a borjú – mert hát az is volt. Nem akart jönni egy árva lépést se. Bújt volna vissza az anyjához. Xerxész alá térdelt, vállára emelte.

– Hol a kordéd? Odaviszem neked.

Hamar megérkeztünk a sóház alatt lévő kocsmá udvarára. Pelbárt az ecetfa alatt hortyogott, ott, ahol hagytam. Hanem a kordénak nyoma veszett.

– Az én életemnek vége. Mehetek világgá. Otthon agyonütnek.

Szégyen vagy nem szégyen, kicsordult a könnyem.

– Ha bőgsz, rondább leszel! – mondta Ariadne.

Xerxész letette a tinót, az meg, mintha az anyjához, úgy bukdácsolt a részegen hortyogó baráthoz, hasát bökölte rózsaszín orrával. Pelbárt felneszelt.

– Te meg hol csavarogtál, ördögfattyá?

– Hova lett a kordé? – szípoztam. – Hol van Szentantalka? Hol a temérdek holmi, amit vásároltunk? Hogy megyünk most haza?

Pelbárt belerúgott a kisborjúba.

– Miattad van! – bámult rám vérekes szemmel. – De esküszöm, hogy a pokolra küldelek érte!

– Nana! – szólalt meg Xerxész. – Csak ne olyan hevesen!

- Te meg ki vagy, koszos?
- Mindjárt megtudod, ha képen váglak!
- Engem? – bődült el a barát, és felkecmergett. – Azt próbáld meg!
- Xerxész orrba vágta. Pelbárt összecsukszott.
- Megütöttél! – rázta busa fejét. Tokája rengett. – Emberek! – üvöltött. –

Bántják az egyházat!

Xerxész fejbe csapta. Pelbárt elterült a földön. Nem moccant.

– Megölted! – visítottam.

– Hallgass! – Ariadne a tenyerével befogta a számat.

– Itt várjatok meg! – mondta Xerxész, azzal eltűnt, mintha ott se lett volna.

Szerencsénk volt. A kocsmaudvaron csak olyanok voltak, akik már eladtak és megvettek mindent, a sokadik áldomással ünnepelték magukat, így nem figyeltek fel Pelbárt kiáltására, s arra sem, amikor Xerxész lecsapta, mint egy beteg ökröt. Ott guggoltunk mellette, Ariadne és én, az ecetfa árnyékában.

– Lélegzik, ne aggódj! – pillantott rám a lány.

– Ha felébred, megöl.

– Dehogyan öl.

– Megérdemlem.

– Ne beszélj lükéket. Nem adják a halált olyan könnyen.

– Tudod is te... – mondtam.

– Többet tudok, mint te. – A szeme most mély volt, sötét, feneketlen. Nem akartam arra az éjjelre gondolni, de a vérem másként döntött. Elsápadtam, ahogy megéreztem. – Szép ilyenkor a szemed – mondta Ariadne.

Nem tudtam felelni. Ilyet még soha nem mondtak nekem.

Guggoltunk a porban.

– Fölösleges futni.

– Honnan? – kérdeztem.

– Aminek meg kell lennie, úgyis meglesz.

– Csak a kordém nem.

– Apám megtalálja, ha még Körmöcön van.

– Hogy lelné meg? Ennyi ember közt?

– Bízz benne.

– Miért bíznék?

– Mert mást úgyse tehetsz.

Az üsző panaszosan bögött.

– Éhes az árva.

– Itasd meg!

– Mivel? Sörrel vagy borral? – kérdeztem ellenségesen, mintha ő tehetne róla, hogy elfelejtettem tejet venni a szopósborjúnak.

– Ne mozdulj innen! – Eltűnt, mint az apja. Mind zsványok ezek. Nem véletlenül sötét a bőrük. Már itt a földön is az ördöggel cimborálnak. Hiszen, ha

tudnám, hogy miként kell, magam is lepaktálnék a fekete patással. A lelkeimet eladnám, ha az idő most visszafordulna, s megint csak dél lenne, mikor még megvolt minden, amit beszereztem. Nem hagynám a kordét egy részeg disznó őrizetére, ha százszor felszentelt barát is. Vagy ha hajnal volna újra, s megmondhatnám az apátúrnak, hogy ne engem küldjön a vásárba, ne bízson rám semmit. Csak trágyahordásra vagyok alkalmas.

De nem jött az ördög. Nem kell az én lelkem senkinek. Az Úr se szól hozzám, a sátán se. Árva vagyok, és tökéletlen. Igen sajnáltam magamat. Legjobb lesz, ha mégis világgá megyek. Valahogy majd csak lesz. Beveszem magamat az erdőbe, bogyókon élek, míg tényleg megmancsol egy medve. Vagy beállok szénégetőnek. Mit tudom én. Mindegy.

– Te meg mit bámulsz rám, mint az újkapura? – mondtam a borjúnak. – Mindjárt beléd rúgok! – De az olyan hálás szemmel meredt rám, mintha becézgettem volna. Busa fejét félrebillentette, jó, hogy meg nem szólalt. – Mit akarsz tőlem?

– Tejet. Mit akarna? – A cigánylány szólalt meg mögöttem. – Tessék, add oda neki. – Habzó, frissen fejjel teli sajtárt nyújtott felém.

– Ezt meg hol szerezted?

– Honnan? Akárhonnan. – Közénk guggolt, letette a sajtárt a földre, átfogta a borjú nyakát, fülébe sugdosott. Az lehajtotta a fejét, és mint egy kutya, belenyalt a tejbe. – Ariadne felnézett. – Na, apám is megjött.

Magam is felpillantottam.

– Dehogy jött meg! – mondtam. – Soha nem jön vissza.

Abban a pillanatban tűnt fel a kapu árnyékában. Magasságos Isten! Mit ránogat, mit cibál, mit vonszol magával? Hiszen ez Antalka! Az meg Csenderice! Nyomukban a kordé! S rajta minden holmi, rendben lekötözve, csak a ponyva hiányzik róla!

– Ezt meg hogy csináltad? – Szerettem volna összecsókolni Xerxész sötét ábrázolatát, de valahogy szégyelltem, ezért a füstös cigányképe helyett a szamaraim szürke pofáját nyálaztam össze.

– Aki túl sokat tud, hamarabb hal meg – felelte a cigány.

– Tessék? Hogy mondod? – egyenesedtem fel, de már hiába. Mindketten eltűntek, mintha ott se lettek volna.

Felnyaláboltam a borjút a kordéra. Nem értem, hogy bírhattam vele, de sikerült. Úgy hevert ott, mintha egyenesen odateremtődött volna. Nem volt más hátra, mint hogy életet verjek a leütött Pelbártba. Letörtem egy ágat az ecetfáról, azzal csiklandoztam meg az orrát, messziről, el ne érhessen, ha mindjárt ütni akarna. Akkorát tüszentett, azt hittem, lerepül a fejem.

– Mi van? – meredt rám. – Megérkeztél végre? Megvetted a borjat? – Istennek hála, nem emlékezett semmire. Mindketten felültünk a bakra. – Mire vársz? – mordult rám. – Biztasd már meg őket!

– Gyia! – mondtam fellélegezve, mire Szentantalka és Csentericse fülüket hegyezve megindultak velünk, ki a kapun, át a városon, a hazavivő útra.

Krausz kocsmájánál persze meg kellett állnunk, hiába rimázkodtam Pelbárt-nak, hogy siessünk, mert ha éjfél előtt nem érünk haza, nem jutunk be a városba.

– Te csak bízz Istenben, és adj egy krajcárt, sörre! Különben megtéplek! – mennydörögte.

Mit tehettem volna? Előbogoztam a megspórolt pénzünket, kifizettem a sört, s még magam is lehajtottam egyet. Öreg este lett, mire tovább indultunk a Selmecnek vezető, maradék útnak. A csillagok kigyúltak, tündöklött az égbolt. Ragyogott a Göncöl, más néven Nagymedve, hunyorgott a Vadász meg a Fiastyúk. Akkoriban még nem ismertem a többi csillagképet. Előbújt a hold is, vékonyka Dé betűt formázva. Talán ez hozott szerencsét, hogy növény Hold alatt indultunk útnak. Ahogy begördültünk a városkapun, mögöttünk megszólalt a strázsza.

– Aki bent van, bent maradjon, aki kívül, igyekezzék, zárul a város kapuja.

Már látni véltük a kolostort, amikor fölöttünk, a kopogtató torony ablakán kihajolt az éjjeliőr, és belekiáltott a május éj varázsos csöndjébe:

– Éjfél ütött már az óra!

Térjetelek hát nyugovóra!

Tűzre, vízre vigyázzatok!

Le ne égjen a házatok!

Miután lepakoltuk mindent, s a maradék pénzel is elszámoltam a bennünket ébren váró apátúrral, kifogtam a csacsikat a kordéból, s a tinócskával együtt elhelyeztem őket az istállóban. Végül magam is elvakolódtam a szalmán, lehunytam a szemem, és imára kulcsoltam az ujjaimat.

– Köszönöm neked, ki vagy a Mennyekben, hogy vigyáztál rám, áldassék a neved, jöjjön el a Te országod, miképpen a Mennyben, azonképpen... – De még mielőtt befejeztem volna, a buzgóság elnyomott.

Azt álmodtam, hogy alszom. Talán így is lehetett.